

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 września 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Hanna Nowicka de Poraj
Sędziowie:	SSA Teresa Rak SSA Sławomir Jamróg (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Katarzyna Wilczura

po rozpoznaniu w dniu 6 września 2016 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa M. R. , W. R., R. R. ,G. R.

przeciwko Towarzystwu (...) w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów M. R. , W. R., R. R. oraz apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 10 grudnia 2015 r. sygn. akt I C 1119/14

1. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie VI w ten sposób, że nadaje mu treść:

„ zasądza od strony pozwanej na rzecz:

- M. R. kwotę 3 000zł (trzy tysiące złotych),

- W. R. kwotę 1 500zł (jeden tysiąc pięćset złotych),

- R. R. kwotę 1 500zł (jeden tysiąc pięćset złotych),

- G. R. kwotę 750 zł (siedemset pięćdziesiąt złotych)

tytułem kosztów procesu.”;

2. oddala apelację powodów w pozostałej części a apelację strony pozwanej w całości;

3. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Powodowie M. R., W. R., R. R. i małoletnia G. R. domagali się:

1) zasądzenia od pozwanego Towarzystwa (...) z siedzibą w W. tytułem zadośćuczynienia: na rzecz M. R. kwoty 90.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwanemu odpisu pozwu do dnia zapłaty, na rzecz W. R. kwoty 50.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwanemu odpisu pozwu do dnia zapłaty, na rzecz R. R. kwoty 50.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwanemu odpisu pozwu do dnia zapłaty, na rzecz G. R. kwoty 15.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwanemu odpisu pozwu do dnia zapłaty,

2) zasądzenia od pozwanego Towarzystwa (...) z siedzibą w W. kwoty 30.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwanemu odpisu pozwu do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej powódki M. R..

Ponadto powodowie wnieśli o zasądzenie od pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych.

Na uzasadnienie powodowie wskazali, że w dniu 7 września 2013 roku w miejscowości Z. doszło do wypadku drogowego, w którym śmierć poniósł A. R. – mąż M. R., ojciec W. i R. R. oraz dziadek małoletniej G. R.. Objęta pozwem łączna kwota 235.000 zł stanowi zadośćuczynienie za naruszenie dóbr osobistych powodów będące wynikiem utraty osoby bliskiej. W toku postępowania likwidacyjnego zostało wypłacone na ich rzecz zadośćuczynienie: 30.000 zł na rzecz M. R., po 20.000 zł na rzecz W. i R. R. oraz 7.000 zł na rzecz G. R., jak również odszkodowania za pogorszenie sytuacji życiowej M. R. 20.000 zł. Kwoty te nie są jednakże dla powodów satysfakcjonujące.

Strona pozwana Towarzystwo (...) w W. wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powodów kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Pozwany nie kwestionował roszczenia co do zasady, jednakże wskazał, że wypłacone dotychczas w toku postępowania likwidacyjnego kwoty w pełni rekompensują doznaną przez powodów krzywdę powołując się na zasadę umiarkowanej wysokości zadośćuczynienia dostosowanej do stopy życiowej społeczeństwa.

Wyrokiem z dnia 10 grudnia 2015 r. sygn. akt I C 1119/14 Sąd Okręgowy w Krakowie zasądził od strony Towarzystwa (...) w W. na rzecz M. R. kwotę 60.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 24 października 2014 r. do dnia zapłaty (pkt I), zasądził od strony pozwanej na rzecz W. R. kwotę 30.000 zł (z ustawowymi odsetkami od dnia 24 października 2014 r. do dnia zapłaty (pkt II), zasądził od strony pozwanej na rzecz R. R. kwotę 30.000zł z ustawowymi odsetkami od dnia 24 października 2014 r. do dnia zapłaty (pkt III), zasądził od strony pozwanej na rzecz G. R. kwotę 15.000zł z ustawowymi odsetkami od dnia 24 października 2014 r. do dnia zapłaty (pktIV), w pozostałej części powództwo oddalił (pkt V), zasądził od strony pozwanej na rzecz powódki G. R. kwotę 750 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, a w pozostałym zakresie koszty procesu pomiędzy stronami wzajemnie zniósł (pkt VI) i nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie od strony pozwanej kwotę 448,56 zł oraz od powodów, z roszczenia zasądzonych na rzecz powodów, kwoty po 84,60 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych (pkt VI).

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiło ustalenie, że:

W dniu 7 września 2013 roku w miejscowości Z. doszło do wypadku drogowego, w wyniku którego śmierć poniósł A. R. – mąż powódki M. R., ojciec powodów W. R. i R. R. oraz dziadek powódki G. R.. Sprawca zdarzenia S. G. kierując samochodem ciężarowym nie ustąpił pierwszeństwa A. R. poruszającemu się na rowerze po przejściu dla pieszych. S. G. posiadał zawartą umowę ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych z pozwanym Towarzystwem (...) z siedzibą w W., potwierdzoną polisą nr (...).

W chwili śmierci A. R. miał 78 lat. Przeżył wcześniej dwa zawały serca, udar mózgu, miał wszczepione (...)

W toku postępowania likwidacyjnego ubezpieczyciel wypłacił powodom jako zadośćuczynienie : 30.000 zł na rzecz M. R. , 20.000 zł na rzecz W. R. , 20.000 zł na rzecz R. R. i 7.000 zł na rzecz G. R. a ponadto wypłacił 20.000 zł na rzecz M. R. jako odszkodowanie za pogorszenie jej sytuacji życiowej, 5.949,60 zł na rzecz M. R. tytułem zwrotu kosztów pogrzebu i 613,99 zł na rzecz W. R. tytułem zwrotu kosztów pogrzebu. S. ustalił też , że przed wypadkiem powódka M. R. i A. R. byli zgodnym, kochającym się małżeństwem z 55 – letnim stażem. Wzajemnie troszczyli się o siebie i wspierali. Relacje zmarłego A. R. w synami W. R. i R. R. również były bardzo dobre. Mieli oni z ojcem częsty kontakt. Stanowił dla nich niekwestionowany autorytet, darzyli go olbrzymim szacunkiem. Ojciec pomagał im w opiece nad dziećmi, gdy były małe. Zawsze mogli liczyć na jego wsparcie i radę również z kwestiami zawodowych. Po śmierci męża powódka M. R. pozostała sama w mieszkaniu, ma problemy ze snem, wciąż płacze i wraca myślami do zmarłego męża. Dla powódki śmierć męża przybrała formę doświadczenia kryzysogenego. Nagłe i niespodziewane zerwanie bliskiej więzi wywołało silne cierpienie psychiczne. Przeżywany stres przekształcił się w kryzys psychologiczny i wywołał negatywne skutki na zdrowiu psychicznym powódki. Doświadczane negatywne skutki wykraczały poza normalny proces żałoby po śmierci osoby bliskiej. Powódka nie może pogodzić się z nagłą śmiercią męża, który pomimo swojego wieku wciąż był sprawny, jeździł na działkę, a nawet w pewnym zakresie pozostał aktywny zawodowo - przeprowadzał szkolenia i egzaminy na uprawnienia elektryczne. Powódka natomiast przeżyła operację wszczepienia endoprotezy stawów biodrowych, ma problemy z poruszaniem się. Na skutek śmierci męża pogorszyła się sytuacja życiowa powódki. Dotychczas małżonkowie utrzymywali się z dwóch emerytur - A. R. w wysokości 2370,66 zł oraz M. R. w wysokości 1482,52 zł, zaś po śmierci męża M. R. pobiera jedynie rentę rodzinną w wysokości 85% emerytury zmarłego, tj. w kwocie 2052,14 zł miesięcznie i sama musi ponosić koszty utrzymania mieszkania. Także W. R. jak i R. R. bardzo przeżyli nieoczekiwaną śmierć ojca. R. R. stał się apatyczny, utracił dawny zapał do pracy. Powodowie doznali cierpień psychicznych, które potęgował nagły i niespodziewany charakter śmierci ojca. Ich żałoba miała charakter wydłużony, a odczuwane cierpienia były silniejsze niż zazwyczaj towarzyszących żałobie, a to uwagi na szczególnie bliską relację z ojcem. Małoletnia powódka G. R. w związku ze śmiercią dziadka doznała cierpień psychicznych wykraczających poza typową żałobę. Była ona związana ze zmarłym niezwykle silną więzią. Przez kilka lat dziadek opiekował się nią, gdy rodzice byli w pracy. Miała z nim codzienny kontakt. Śmierć dziadka sprawiła powódce wielki ból, który potęgował fakt, że nie mogła się z nim pożegnać i przeprosić za sprzeczkę, do jakiej doszło w czasie ich ostatniego spotkania. Powódka nie mogła spać w nocy, miała lęki, zamknęła się w sobie i nie chciała z nikim rozmawiać.

Przy tym stanie faktycznym Sad uznał, że powództwo zasługuje na częściowe uwzględnienie. Jako podstawę prawną zadośćuczynienia Sąd powołał przepis art. 446 § 4 k.c. Wskazał, że powodowie należą do kręgu osób najbliższych, uprawnionych do dochodzenia zadośćuczynienia. Sprawca wypadku komunikacyjnego z dnia 7 września 2013 roku, w wyniku którego zmarł A. R., zawarł z pozwanym Towarzystwem (...) w W. umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. Nagłe zerwanie więzi emocjonalnej z A. R. skutkowało po stronie powodów bólem, cierpieniem i poczuciem krzywdy. Sądu uznał za uzasadnione przyznanie powodom tytułem zadośćuczynienia dodatkowo (przy uwzględnieniu kwot dotychczas wypłaconych przez ubezpieczyciela) kwoty wskazane w wyroku. Każdy z powodów przeżył ogromną tragedię związaną z niespodziewanym i tragicznym odejściem A. R.. Różnicując wysokość kwot przyznanych na rzecz każdego z powodów Sąd wskazał, że w przypadku powódki M. R. rozmiar doznanej krzywdy był największy. Powódka utraciła najbliższą jej osobę, z którą spędziła większą część swojego życia, tworząc zgodne i kochające się małżeństwo. Krzywda powódki jest tym bardziej dotkliwa, że śmierć męża nastąpiła nagle i nieoczekiwanie. Stanowiła dla niej niezwykle silny wstrząs psychiczny, który jak wynika z opinii biegłego przekształcił się w trwający wciąż kryzys psychologiczny i wywołał negatywne skutki na jej zdrowiu psychicznym. Po śmierci męża powódka mieszka sama, z czym niewątpliwie wiąże się uczucia osamotnienia i pustki. Żona zmarłego nie pogodziła się z jego śmiercią, wciąż po nim płacze i odwiedza grób. W przypadku powodów W. R. i R. R. Sąd miał na względzie, że łączyła ich szczególnie bliska i silna więź ze zmarłym, mieli z ojcem codzienny kontakt. Był on dla nich olbrzymim autorytetem również na płaszczyźnie zawodowej. Jak wynika z opinii biegłego obaj powodowie doświadczyli cierpień silniejszych niż zazwyczaj towarzyszące żałobie. Proces żałoby w ich przypadku był wydłużony. Rozmiar cierpień niewątpliwie potęgował fakt nagłej śmierci ojca w tak tragicznych okolicznościach, brak możliwości pożegnania się czy psychicznego przygotowania na jego odejście. Ustalając wysokość zadośćuczynienia za krzywdę małoletniej G. R.

Sąd wziął pod uwagę fakt, że zmarły dziadek był bardzo ważną osobą w jej życiu, przez dłuższy czas sprawował nad nią opiekę. Powódka miała z dziadkiem bardzo częsty kontakt. Rozmiar doznanej krzywdy potęguje również fakt, że tragiczne zdarzenie przyczyniło się do rozwoju u powódki zaburzeń emocjonalnych i konieczności kilkutygodniowej hospitalizacji. Sąd nie podzielił przy tym argumentacji zawartej w odpowiedzi na pozew, jakoby wypłacone dotychczas kwoty stanowiły dostateczną kompensatę doznanej krzywdy z uwagi na zaawansowany wiek zmarłego A. R.. W ocenie Sądu brak jest podstaw do takiego automatyzmu ocen w zakresie ustalania rozmiaru doznanej przez najbliższych szkody niemajątkowej. Jakkolwiek zmarły istotnie miał 78 lat i przeżył poważne operacje, to w chwili wypadku stan jego zdrowia był dobry. Jeździł rowerem, pracował na działce, a nawet udzielał się zawodowo. Wiek poszkodowanego jest tylko jedną z przesłanek uwzględnianych przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia i z uwagi na przytoczone powyżej w odniesieniu do każdego z powodów przyczyny, nie mógł mieć decydującego znaczenia. W ocenie Sądu zasądzone kwoty zadośćuczynienia z jednej strony zapewniają godziwe wynagrodzenie doznanej krzywdy, a z drugiej nie prowadzą do nieproporcjonalnego przysporzenia majątkowego. Uzasadniając rozstrzygnięcie w zakresie odszkodowania zasądanego na rzecz M. S. przywołał treść art. 446 § 3 k.c. i zwrócił uwagę, że dotychczasowe koszty utrzymania mieszkania i bieżącego życia były pokrywane z dwóch źródeł dochodów – emerytur powódki i jej męża. Obecnie zaś powódka pobiera jedno świadczenie – rentę rodzinną w wysokości 85% emerytury zmarłego męża. Niezależnie od powyższego dla oceny pogorszenia sytuacji życiowej na gruncie omawianego przepisu konieczne jest uwzględnienie przesłanek pozaekonomicznych. Powódka wskutek tragicznej śmierci męża doznała silnego wstrząsu psychicznego skutkującego wciąż trwającym kryzysem psychologicznym. Niewątpliwie jej stan psychiczny ujemnie oddziałuje na całe jej życie. Powódka ma problemy ze snem, nie może znaleźć sobie miejsca, a jej aktywności życiowe ograniczają się jedynie do wspomniania zmarłego męża i rozpamiętywania okoliczności jego śmierci. Dodatkowo na pogorszenie sytuacji życiowej powódki wpłynął również fakt utraty najbliższej jej osoby, na której pomoc zawsze mogła liczyć w drobnych bieżących sprawach życia codziennego z uwagi na problemy z poruszaniem się. Wprawdzie synowie powódki mieszkają w pobliżu i stanowią dla niej wsparcie, jednakże z pewnością nie zastąpi to stałej obecności zmarłego męża. Nie bez znaczenia pozostaje również analizowana już powyżej kwestia znacznego zmniejszenia dochodów przypadających na gospodarstwo domowe powódki. Sąd uznał roszczenie o odszkodowanie za pogorszenie sytuacji życiowej za zasadne częściowo - w zakresie kwoty 10.000 zł. O odsetkach od zasądzonych na rzecz powodów należności Sąd orzekł w oparciu o art. 481 § 1 i art. 455 k.c. zasądzając na rzecz powodów odsetki od dnia następnego po dniu doręczenia pozwanemu odpisu pozwu, co nastąpiło w dniu 23.10.2014 r. Wobec uwzględnienia powództwa w stosunku do powódki G. R. w całości Sąd zasądził na rzecz powódki kwotę 750,00 zł tytułem zwrotu poniesionej przez powódkę opłaty należnej od pozwu (art. 98 §1 k.p.c.), a w pozostałej części, wobec częściowego uwzględnienia roszczeń dochodzonych przez pozostałych powodów, mając także na względzie, iż z tytułu reprezentacji powodów ich pełnomocnikowi przysługuje zwrot kosztów w wysokości wynagrodzenia jednego pełnomocnika, Sąd zniósł koszty pomiędzy stronami (art. 100 zdanie pierwsze k.p.c.). Jako podstawę ściągnięcia kosztów sądowych Sąd powołał art. 83 ust. 1 i 2 i art. 113 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t. jednol. Dz. U. z 2014 r., poz. 1025).

Apelację od tego wyroku wniosły obie strony. Powodowie w swej apelacji zaskarżyli orzeczenie w zakresie pkt 5-7), zarzucając:

- naruszenie prawa procesowego a to art. 233§1 k.p.c. poprzez dowolną ocenę dowodów w szczególności opinii psychologicznej i pominięcie, że przeżycia powodów nie są typowe a śmierć A. R. pozostawiła trwałe uszczerbek na zdrowiu psychicznym,
- naruszenie prawa materialnego a to art. 446§4 k.c. poprzez uznanie, że odpowiednią kwotą zadośćuczynienia: dla M. R. jest kwota 80000zł a dla W. R. i R. R. kwoty po 50000zł, podczas gdy rozmiar krzywdy powodów uzasadniał przyjęcie, że odpowiednia dla powódki była kwota 100000zł a dla powodów po 55000zł,
- naruszenie art. 100 k.p.c. poprzez zniesienie kosztów procesu, pomimo, że skarżącym należał się zwrot kosztów w tym opłaty sądowej w zakresie w jakim powództwo uwzględniono.

Powodowie wnieśli o zmianę wyroku i zasądzenie na rzecz powódki M. R. dodatkowo kwoty 20000zł a na rzecz pozostałych skarżących powodów kwoty po 5000zł. a także o zasądzenie kosztów procesu. Powodowie wnieśli ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania.

Strona pozwana w swej apelacji zaskarżyła wyrok w części zasądzonej odszkodowanie na rzecz M. R. a więc ponad kwotę 50000zł a także w zakresie terminu roszczenia odsetkowego od zadośćuczynienia zarzucając:

- naruszenie prawa materialnego a to art. 6 k.c. i art. art. 446§3 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uwzględnienie powództwa o odszkodowanie za pogorszenie sytuacji życiowej bez szczegółowej analizy sytuacji powódki i tylko na tej podstawie, że strona pozwana wypłaciła w toku postępowania likwidacyjnego z tego tytułu kwotę 20000zł , co naruszało także prawo procesowe a to art. 233§1 k.p.c. w zw. z art. 328§2 k.p.c. i art. 316 k.p.c.

- naruszenie art. 455 k.c. w zw. z art. 481§1 k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i zasądzenie odsetek ustawowych od dnia 24 października 2014r. podczas gdy odsetki powinny zostać zasądzone od dnia wyrokowania. Rozpoznając apelację Sąd drugiej instancji uznał za własne ustalenia Sądu Okręgowego, i zważył co następuje:

Nie jest zasadny podniesiony przez stronę pozwaną zarzut naruszenia art. 231 k.p.c. Znaczne pogorszenie sytuacji życiowej uprawnionego w rozumieniu art. 446 § 3 k.c. zależne jest od rozmiarów ujemnych następstw o charakterze majątkowym ocenianych na podstawie zasad doświadczenia życiowego. Ocena w tym zakresie powinna być oparta na szczegółowej analizie sytuacji osoby uprawnionej z uwzględnieniem wszystkich okoliczności, które mają wpływ na pogorszenie wywołane śmiercią osoby najbliższej. Z ustaleń wynika, że powódka korzystała z aktywnej pomocy życiowej i wsparcia męża co ma istotne znaczenie z uwagi na wskazane przez Sąd Okręgowy ograniczenia powódki związane z poruszaniem się w a usługi tego typu mają także wymiar ekonomiczny. Stan utraty pomocy życiowej świadczonej przez zmarłego małżonca przed wypadkiem stał się nieodwracalny i stanowi o istotnym pogorszeniu sytuacji życiowej . Wartość tych świadczeń nie da się ściśle udowodnić co do wysokości i odszkodowanie powinno zostać ustalone przy zastosowaniu art. 322k.p.c. Apelacja strony pozwanej nie podnosiła zarzutów co ustalenia, że powódka straciła ekonomicznie albowiem zwiększyły jej koszty utrzymania mieszkania a zmniejszyły przychody w sposób nieproporcjonalny, do dotychczasowej sytuacji, w której każde z małżonków otrzymywało swoje świadczenie. Jakkolwiek kwota łącznych przychodów w rozdzieleniu na 1 osobę była nieco niższa niż świadczenie otrzymywane obecnie przez powódkę to jednak koszty utrzymania rozkładały się na dwie osoby co również przekłada się na ekonomiczną sytuację powódki.

Może natomiast budzić wątpliwości przywołanie przez Sąd Okręgowy, dla uzasadnienia odszkodowania, także pozaekonomicznych przesłanek albowiem poszerzona wykładnia art. 446§3 k.c. nie ma obecnie uzasadnienia w świetle wprowadzenia do porządku prawnego rekompensaty krzywdy za śmierć osoby bliskiej przepisem art. 446§4 k.c. oraz w świetle wykreowania linii orzecznictwa , że analogiczny uszczerbek może być zrekompensowany przy zdarzeniach wcześniejszych na podstawie przepisów o ochronie dóbr osobistych. Zasądzenie odszkodowania na podstawie art. 446§3 k.c. wymaga więc wykazania pogorszenia sytuacji życiowej w aspekcie ekonomicznym (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 7 marca 2014 r., IV CSK 374/13, 27 czerwca 2014 r., V CSK 445/1317 kwietnia 2015r. sygn. akt III CSK 173/14 LEX nr 1745796). Nawet jednak gdyby uznać , że konsekwencje ekonomiczne są nieco niższe niż kwota 30000zł (bo na takim poziomie określił szkodę Sąd Okręgowy)to i tak zasądzenie dodatkowo kwoty 10000zł odpowiadałoby prawu przy uwzględnieniu, że ten aspekt musiałby zostać przeniesiony na wysokość zadośćuczynienia.

Całościowa ocena sytuacji życiowej powodów na skutek śmierci A. R. była więc ostatecznie logiczna i zgodna z doświadczeniem życiowym. Niewątpliwie indywidualny sposób przeżywania żałoby przez M. R. nie ma charakteru typowego jednakże tę okoliczność Sąd pierwszej instancji uwzględniał. Należy przypomnieć, iż ustalenie wysokości zadośćuczynienia zależy od uwzględnienia wszystkich okoliczności istotnych dla określenia rozmiaru krzywdy, w tym takich jak: wiek poszkodowanego, stopień cierpień psychicznych, ich intensywność i czas trwania, nieodwracalność następstw tego rodzaju skutków zdarzenia, szanse i rokowania na przyszłość, poczucie nieprzydatności społecznej i bezradności życiowej oraz inne czynniki podobnej natury (zob. wyrok SN z dnia 9 listopada 2007 r., V CSK 245/07,

Lex nr 3696691). Powyższe kryteria Sąd Okręgowy brał pod uwagę przy ustalaniu zadośćuczynienia. Uwzględnił silny emocjonalny związek powodów ze zmarłym jak i konsekwencje jakie ta śmierć wywołała w życiu powodów. Sąd Okręgowy prawidłowo różnicował całokształt sytuacji indywidualnej każdego z powodów. Słusznie też nie pominął wieku zmarłego i faktu, że śmierć A. R. jakkolwiek nagła to jednak nie mogła być uznana jako zdarzenie zupełnie nieprzewidywalne. Prawidłowo jednak Sąd pierwszej instancji nie uznawał tej przesłanki za decydującą. Sama rekompensata krzywdy, mimo obiektywizacji przesłanek wpływających na wysokość odszkodowania, stanowi element ocenny. Określenie kwoty zadośćuczynienia należało do sfery swobodnego uznania Sądu pierwszej instancji. Korygowanie tej kwoty przez Sąd Apelacyjny mogło nastąpić jedynie, gdyby była ona niewspółmiernie nieodpowiednia, tj. albo rażąco wygórowana, albo rażąco niska (por. wyrok Sądu Najwyższego z 18 listopada 2004 r. I CK 219/04) a to w niniejszej sprawie nie miało miejsca, szczególnie wobec wskazanych wyżej rozważań co do kwestii przeniesienia elementów uwzględnionych przy odszkodowaniu na zadośćuczynienie. Sąd Okręgowy właściwie więc ostatecznie ocenił konsekwencje zdarzenia dla powódki i zasądzone kwoty zadośćuczynienia i odszkodowania są w sumie adekwatne do uszczerbku M. R.. Wbrew zarzutom apelacji powodów także adekwatne są kwoty zasądzone na rzecz pozostałych powodów, przy uwzględnieniu kwot wypłaconych w postępowaniu likwidacyjnym. Zasądzone kwoty w połączeniu z częściowym świadczeniem wypłaconym w postępowaniu likwidacyjnym są odczuwalne i niesymboliczne. tym bardziej, że indywidualny sposób przeżywania żałoby jest w istocie okolicznością oderwaną od przyczyn zdarzenia.

Nie jest zasadny zarzut pozwanej kwestionującej datę zasądzenia odsetek.

Wymagalność roszczenia o zadośćuczynienie za krzywdę może różnie się kształtować w zależności od okoliczności sprawy (przywołać tu można także wyrok SN z dnia 18 lutego 2011r. sygn. akt I CSK 243/10 LEX nr 84810). Skoro jednak z reguły nagła śmierć na skutek wypadku wywołanego przez czyn niedozwolony wywołuje duży rozmiar cierpienia i żal po utracie osoby najbliższej i trauma i uczucia żałoby z reguły występują po śmierci osoby najbliższej, to strona pozwana mogła ocenić wszystkie skutki zdarzenia niezwłocznie po wypadku. Dodatkowo otrzymując odpis pozwu wskazujący na zaniżoną wartość kwot wypłaconych w postępowaniu likwidacyjnym strona pozwana miała możliwość zbadania wszystkich okoliczności zdarzenia i znała już także atypowe konsekwencje mające znaczenie zarówno dla zweryfikowania zakresu krzywdy powodów. Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie podziela pogląd SN wyrażony w wyroku z dnia 8 marca 2013 r. III CSK 192/12 Lex nr 1331306, że: „jeżeli powód żąda od pozwanego zapłaty określonej kwoty tytułem zadośćuczynienia z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od określonego dnia, poprzedzającego dzień wyrokowania, odsetki te powinny być zasądzone zgodnie z żądaniem pozwu, o ile tylko w toku postępowania zostanie wykazane, że dochodzona suma rzeczywiście się powodowi należała tytułem zadośćuczynienia od wskazanego przez niego dnia”. Można dodatkowo wskazać, że strona pozwana nie może sama czerpać korzyści z powstrzymania się od spełnienia części świadczenia oczekując np. na wydanie prawomocnego wyroku i pozbawiać w ten sposób uprawnionego czerpania korzyści z tego zadośćuczynienia (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2011 r., I CSK 243/10, LEX nr 848109, z dnia 16 grudnia 2011 r., V CSK 38/11 LEX nr 1129170 i z dnia 14 stycznia 2011r. I PK 140/10 OSNP 2012/5-6/66). Mimo, że w sprawie przeprowadzono dowód z opinii psychologicznej i psychiatrycznej to wynikające z tych opinii konsekwencje zdarzenia tylko potwierdzają stan psychofizyczny powódki znany już wcześniej ubezpieczycielowi. Przy określeniu wysokości zadośćuczynienia nie uwzględniano więc w istocie żadnych okoliczności następczych zaistniałych po wezwaniu do spełnienia uzupełniającego świadczenia a jedynie przeprowadzono dowody, które potwierdziły, że zdarzenie miało istotny wpływ na przeżywanie bólu i cierpienia po stracie męża, co mógł weryfikować profesjonalny ubezpieczyciel jeszcze w toku postępowania likwidacyjnego. Mimo więc swobody sądu przy orzekaniu o zadośćuczynieniu i pewnej uznaniowości, odsetki mogły być zasądzone od dnia doręczenia odpisu pozwu, szczególnie, że przy określeniu wysokości rekompensaty nie brano pod uwagę krzywdy wynikającej z niewypłacenia odpowiedniej kwoty rekompensaty bezpośrednio po zgłoszeniu tego uszczerbku i przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego.

Powyższe wskazuje, że obie apelacje są więc bezzasadne w zakresie w jakim kwestionują rozstrzygnięcie co do istoty sprawy.

Zasadna natomiast jest apelacja powodów w zakresie kosztów procesu za pierwszą instancję. Wzajemne zniesienie kosztów byłoby w tym przypadku usprawiedliwione, gdyby powodowie nie ponosili opłat sądowych. Powództwo dotyczyło zapłaty na rzecz powodów odpowiednio 120000zł, 50000zł, 50000zł i 15000zł. Powództwo M. R. uwzględniono w połowie, W. R. i R. R. w 60%. W sytuacji tego rozstrzygnięcia, w którym kwota zasądzona nie odbiega w znacznym stopniu od połowy mogła usprawiedliwiać wzajemne zniesienie kosztów zastępstwa procesowego, natomiast orzeczenie co do kosztów nie mogło pomijać, że strony w różnym zakresie ponosiły obciążenia związane z procesem. Tym samym powodowie powinni otrzymać proporcjonalny zwrot opłat sądowych poniesionych w związku z dochodzeniem roszczenia.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny zmienił postanowienie o kosztach procesu na podstawie art. 386§1 k.p.c., zasądzając na rzecz M. R. kwotę 30000zł na rzecz pozostałych powodów kwoty po 15000zł, tytułem zwrotu kosztów procesu.

W pozostałej części apelację powodów Sąd drugiej instancji oddalił na podstawie art. 385 k.p.c. Na tej też podstawie oddalono w całości apelację strony pozwanej.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 100k.p.c. w zw. z art. 391§1k.p.c., uznając podstawę do wzajemnego zniesienia kosztów między stronami, przy uwzględnieniu, że apelację powodów uwzględniono jedynie w nieznacznej części tj. w odniesieniu do rozstrzygnięcia akcesoryjnego a nie in meritum a apelacja pozwanej nie zasługiwała na uwzględnienie w całości.

SSA Teresa Rak SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Sławomir Jamróg